

GAZETA ŁÓDZKA

Sobota 18 Września 1915 r.

ORGAN NARODOWY.
Założyciel i wydawca Jan Grodek.

Rok IV. — № 245.

PRENUMERATA W ŁODZI WYNOŚI:
Rocznie 12 Marek, półrocznie 6 Mr., kwartalnie 3 Marki
miesięcznie 1 Marka.
Za odnośzenie do domów 20 f. miesięcznie.
Wychodzi codziennie po południu.

Redakcja i administracja—Przejazd № 8, otwarte codz. od 9
do 7 wiecz. w Niedziele i święta od 12 do 6-tej.
Redaktor przyjmuje interesantów w sprawach re-
dakcyjnych od 10 do 2.
Rękopisów nadesłanych redakcja nie zwraca. — Rękopisy
bez zastrzeżenia honorarium uważa się za bezpłatne.

OGŁOSZENIA:
Nadesłane na 3 strony wśród tekstu za wiersz lub jego
miejsce 1 Mr.; reklamy za tekstem 40 fen.; zwyczajne 30 fen.;
nekrologia 40 f.; Ogłoszenie małe 4 f. za wyraz.
Każde ogłoszenie najmniej 40 f.

Telegramy.

Wielka Kwatera Główna.

17 września rano.—Urzędowo.

Z widowni zachodniej.

W Szampanji na północnym zachodzie od Perthes wydarto Francuzom okop stanowiska czołowego w natarciu przy pomocy granatów ręcznych. Odparto przeciwnatarcia.

Z widowni wschodniej.

Grupa wojsk generała marszałka polnego Hindenburga: Na południu od Dźwińska, dotarło do drogi Widsy — Goduziszki — Komaj. Widsy zajęto dziś rano po gwałtownej walce w mieście. Na północnym zachodzie, północy i północnym wschodzie od Wilna, nacieramy w dalszym ciągu. Na wschodzie od Olity i Grodna położenie jest w istocie niezmiennione. Przebyto Szczarę, pod takiegoż nazwiska miejscowości.

Wojska grupy generała marszałka polnego księcia Leopolda Bawarskiego, wywalczyły również w wielu miejscach przeprawę przez Szczarę.

Grupa wojsk generała marszałka polnego Mackensena: Oczyszczono z nieprzyjaciela obszary bagniste na północy od Pińska.

Z widowni południowo-wschodniej.

Na froncie wojsk niemieckich nic nowego.

Naczelne Dowództwo Wojskowe.

Odroczenie Dumy.

PETERSBURG, 16-go września. Petersburska Agencja Telegraficzna donosi:

Rozporządzeniem cesarskim zarządzone odroczenie dumy. Podług ukazu cesarskiego z 11 września 1915 r. wznowi дума posiedzenia z powodu nadzwyczajnych okoliczności najpóźniej w listopadzie.

Nowa armja rosyjska.

KOPENHAGA, 16 września. „Nationaltidende” donosi z Petersburga:

Car zatwierdził ustawę, mającą na celu drugie powołanie obrony krajowej do wojska. Minister wojny poczyna odpowiednio zarządzenia.

Ogólna liczba nowych żołnierzy wynosi podług tego 8 milionów, jednak narazie powołane zostaną roczniki najmłodsze.

Straty pod Dardanelami.

LONDYN, 16 września.

W izbie gmin podał Tennant szczegóły w ogłoszonych niedawno stratach pod Dardanelami: Zabitych oficerów 1130, rannych 2371, zaginionych 373, żołnierzy zabitych 16,478, rannych 59,257, zaginionych 8821, razem 87,630.

W pałacej sprawie.

Ciężkie próby, na które nas klęska wojny naraziła, jeszcze są potęgowane przez dziwny, niepojęty wprost brak solidarności w społeczeństwie naszym. Na samym początku wojny znikły odrazu z obiegu drobne; niewiadomo dlaczego zdawało się ludziom, że brak będzie bilonu i każdy zawczasu chował po kątach, ile miał drobnych. Znikło wszystko, najmniejsza moneta, jaka istniała, była trzyrublowka.

I na tem tle powstał cały szereg przykrych nieporozumień. W tramwajach pasażerowie, którym nie brak było drobnych, z zasady żądali reszty z trzech rubli, a z kolei konduktor, któremu także na drobnych nie zbywało, z kamienią obojętnością odmawiał wydania reszty. Najczęściej sprawa dochodziła do hałaśliwych zatargów, w których wina była po obu stronach.

Obecnie sprawa bonów starej edycji, która w każdym innym czasie i miejscu, przeszłaby bez żadnego wrażenia, od kilku tygodni życie nam zatruwa. Jednocześnie jednak świeża plaga nas gnębi.

Ostatnie niepowodzenia oręża rosyjskiego rzuciły na rynek masę rosyjskich banknotów. Tłomaczy się to przede wszystkim tem, że zajęte zostały przez wojska niemieckie świeże obszary, szczególnie Warszawa, z których mnóstwo pieniędzy do nas napłynęło, a powtórnie spadkiem wartości obiegujacego papierowego rubla, którego zatem niema już żadnego celu chować.

Niewiadomo jednak z jakiej racji wymyśliło ciemne włościaństwo nasze, że tylko banknoty absolutnie nieuszkodzone mają wartość, podczas gdy banknoty z najmniejszą choćby skazą są pozbawione wszelkiej wartości i nie należy ich przyjmować. Pomysł ten widjotycznie swym bezdennym jest własnością niższych ciemnych i niepiśmiennych sfer społeczeństwa, którym ostatecznie wiele wybaczyć musimy, lecz jak to zrozumieć, że nie było żadnej reakcji przeciwko tej decyzji Wojtków naszych; jak tu zrozumieć, że w ślady tych Wojtków wkroczyły natychmiast z całą gotowością nasze sfery mieszczańskie, finansowe? Co mamy pomyśleć o bankach, o wielkich firmach przemysłowych, których kasjerzy, przyjmując pieniądze, każdą sztukę pod światło oglądają i tylko zupełnie dziewicze przyjmują, a te inne z najmniejszą choćby skazą neliłotliwość wyrzucają. Toć to obłąd!

Nie zamierzamy bynajmniej na tem miejscu dowodzić, że banknoty rosyjskie wogóle swą wartość dawniejszą zachowały, lecz którzyż to rozsądny człowiek przez chwilę przypuszczać może, że banknot cokolwiek naddarty mniejszą wartość posiada, niż takiż caluteńki? Toć ta cała orgja nieprzyjmowania nadniszczonych pieniędzy wstydem i hańbą jest dla nas!

Czy rzeczywiście społeczeństwo nasze nie znalazło w sobie tyle siły, by ciemnych Wojtków rozumu nauczyć, lecz wolało odrazu ich ciemnotą i głupotą przejąć się i oglądać pod światło każdy papierek rublowy?

Ta bezprzykładna głupota nie tylko wywołuje zamieszanie i niewygodę dla publiczności, lecz szczególnie ciężkim brzemieniem kładzie się na biedniejszych, zależniejszych warstwach ludno-

ści, którym bądź za robotę, bądź za dostarczony towar wypycha się naddarte pieniądze. Ci biedni, zależni nie śmiają oponować, lecz w następstwie sami nie mogą pozbyć się otrzymanych pieniędzy.

Z kolei wychyla ohydny łeb wstrętna hydra spekulacji, która tutaj dzięki głupocie ludzkiej obfity ma plon dla siebie i z krzywdą dla biedaków ruble po 90 kop. skupuje. Panowie, co o nas pomyśla przedstawiciele narodu niemieckiego, którzy wśród nas obecnie przebywają? Czas już najwyższy, by zamóżniejsze i inteligentniejsze sfery społeczne przeciwko bezsensownym pomysłom energicznie zareagowały. Wystarczy do tego, by większe firmy pieniądze bez względu na dziewiczość wyglądu przyjmowały i wydawały, by dać w ten sposób przykład reszcie ludności.

Najsukuteczniejszą jednak byłaby interwencja Biura Finansowego Zgromadzenia kupców i Komitetu Gieldowego, które od początku wojny, stojąc na wysokości zadania, przez wypuszczenie bonów oddaje miastu nieocenione usługi. Gdyby mianowicie instytucja bonowa ogłosiła, że banknoty rosyjskie wymienia na bony, kryzys byłby zażegnany. Wiemy doskonale, że instytucja ta obecnie bardzo jest obciążoną wymianą starych bonów na nowe, lecz ilość banknotów rzeczywiście na bony wymienianych będzie nieznaczna, gdyż jednocześnie z ogłoszeniem nastąpi powszechne ich przyjmowanie. Wynika stąd jednocześnie, że i koszta wygotowania bonów do tego celu będą niewielkie, usługa zaś społeczeństwu oddana znakomita.

Jedynym jednakże lekarstwem radykalnym na tego rodzaju dolegliwości byłoby opamiętanie się społeczeństwa całego. Zrozumiemyż nareszcie, że nie wolno nikomu ślepo odczemu pędowi ulegać, że winniśmy kierować się tylko rozsądkiem. I ilekroć ślepotą i ciemnotą pospółstwa wywoła jakiś ruch paniczny, winniśmy zareagować i tłomaczyć, dobrym służyć przykładem, a nie tchórzliwie panice ulegać. Ludzie rozsądniejsi powinni zrozumieć ciężący na nich obowiązek uświadomienia i wychowania reszty społeczeństwa.

Ergo.

Kronika polityczna.

Głosy o rozwiązaniu Dumy.

KOPENHAGA, 16 września. Według Berlińskiej „Tidende” w Petersburgu oczekiwano z niecierpliwością wyniku narad Goremykina z carem, w których rozważano, czy należy utworzyć nowe ministerjum, czy rozwiązać Dumę.

Po powrocie Goremykina zebrała się rada gabinetu na obrady.

W ankiecie, urządzonej przez jedno z pism, odpowiedzieli wszyscy zapytani, wybitni politycy, z wyjątkiem skrajnych narodowców, że rozpuszczenie Dumy jest drwinami z ludności i błędem politycznym, który będzie miał bardzo niebezpieczne następstwa.

CHRYSTJANJA, 17 września. „Nowoje Wremia” podaje, jakoby ze źródła absolutnie wiarogodnego, że car osobście był tym, który odrzucił żądania partji reformatorskiej i który żądał odroczenia Dumy do 14 listopada. Car odrzucił również stanowczo przekształcenie obecnego rządu.

W kwaterze głównej przyjął car najpierw Goremykina, potem przedstawicieli bloku, a następnie jeszcze raz Goremykina.

KOPENHAGA. „Nowoje Wremia” pisze o odroczeniu Dumy: W radzie ministrów panowała zgoda co do tego, że niektóre z żądań postępowego bloku rząd może przyjąć. Rząd jednakże musi odrzucić każdą myśl o przekształceniu gabinetu, ponieważ gabinet taki w narodzie nie byłby popularnym. Z drugiej zaś strony nie istnieje żaden słuszny powód, aby Duma dalej obradowała, ponieważ miała ona przez wysadzoną komisję narodową pracy dostateczną sposobność czuwania nad reorganizacją wojska i fabrykacją amunij.

„Daily Mail” donosi z Petersburga: Odroczenie Dumy oznacza zwycięstwo biurokracji i jej zwolenników nad przedstawicielami narodu. Prawie cała prasa rosyjska i trzy czwarte Dumy wypowiedziały się przeciw odroczeniu.

„Riecz” pisze, że wszystkie pisma, nie opłacane przez rząd, krok ten uważają za nieszczęście narodowe.

„Nowoje” Wremia” pisze, że Goremykin jest przywiązany do tradycji złej przeszłości i już za stary, aby rządził krajem, nawet w czasach pokojowych. Mimo to może on być nadal prezesem ministrów.

Magistrat Moskwy uchwalił opublikować wszystkie telegramy, które odebrał wskutek uchwały swej z miast wszystkich stron państwa.

Z Kijowa i Dźwińska.

SZTOKKOLM, 16 września. Dzienniki moskiewskie omawiają możliwość oddania Kijowa. Urzędników kolejowych wysłano już z miasta. Nie istnieje wszakże zamiar wydalania osób cywilnych i własności prywatnej.

Dzienniki z powodu braku papieru wychodzą w połowie formatu i zamieszczają tylko doniesienia urzędowe.

W szkołach przerwano nauczanie. Afisze przestrzegają przed rozszerzaniem wieści kłamliwych. Komisja przesłuchuje zakłady, których zniszczenie jest wskazane ze względów wojskowych.

Ukończono opróżnianie Dźwińska. W mieście życie zamarło. Powróciła biedniejsza ludność przedmieść, ponieważ gubernja Mińska jest przepełniona. Liczba uchodźców wynosi tam 360 tysięcy.

W Rydze płynie życie spokojnie. Na ulicach toczy się rozmowa powszechnie po niemiecku. Władze wojskowe zabroniły obecnie wydawania ostatniego pisma niemieckiego „Rigaische Zeitung”. Wdrożono dochodzenie karne przeciw hrabiemu Reutern Nolcken, marszałkowi szlachty Kurlandji za prowokatorskie mówienie po niemiecku.

Tramwaje ryskie przeprowadzono do Petersburga dla uruchomienia ich na torze Oranienbaumu.

Publiczność oblega kasy oszczędnościowe.

Latawce niemieckie wyrządzają rękoma w samym mieście szkody nieznaczne.

KOPENHAGA, 16 września. „Nationaltidende” donosi z Petersburga:

Mimo niesłychanie przesadzonych doniesień o zwycięstwie Rosjan w Galicji, zaczynają rosnąć opróżniać Kijów.

Ludność w południowej Rosji, jest bardzo wzburzoną, iż z rozporządzenia rządu rosyjskiego ma być opróżniona ich stara stolica.

Profesorowie i studenci uniwersytetu udają się do Saratowa.

Skutki wybuchu w Ochcie.

LONDYN, 17 września. „Reuter”. W artykule p. t. „Wielka wojna” dzien-

nniki wskazują, że wybuch w fabryce amunicji w Ochcie pod Petersburgiem, jest ciosem, który obzwiadni Rosję. Już dawno wiadano o tym wybuchu. Teraz zwraca się tylko uwagę na to, że fabryka ta zaopatrywała w amunicję połowę wojska i była jedyną tego rodzaju fabryką w Rosji. Cios uderzył w Rosję w chwili tak krytycznej dla kraju. Wybuch wstrząsnął Petersburgiem, tysiące robotników straciło życie; fabryka została zniszczoną. Zakłady pułkowe wytwarzają również dobre działa obłężnicze, jak fabryki niemieckie, lecz amunicji nie wyrabiają. Muszą ją sprowadzać drogą przez Archangielsk.

Przeniesienie fabryk do Moskwy.

KOPENHAGA. Fabryki, pracujące dla wojska, przeniesione są z Petersburga do Moskwy. Dzień i noc przewożą niezliczone ilości materiału fabrycznego.

Zmiany w dyplomacji.

SOFJA. Według pogłosek, wkrótce nastąpi zmiana niemieckiego attaché wojskowego v. d. Goltza. Generał Lossow ma zostać następcą Goltza. Generał Lossow był już w czasie ostatniej wojny bałkańskiej attaché wojskowym w Sofji.

Ostrzeliwanie Ypern.

ROTTERDAM. 16 września. „Times“ donosi z angielskiej kwatery głównej: W niedzielę ostrzeliwano bardzo ciężko Ypern. Do miasta wpadło 300 granatów; w poniedziałek ostrzeliwanie było słabsze, lecz wpadł do miasta pocisk z 42 centymetrowego moździerza.

Pogłoski o pokoju.

AMSTERDAM, 16 września. Na zapytanie, czy toczą się układy pokojowe, oświadczył—jak donosi „Reuter“—podsekretarz stanu Lord Robert Cecil w izbie gmin:

„Nie jestem w możności odpowiedzieć, jakie obrady toczyły się między Niemcami a Stanami Zjednoczonymi. Propozycji bezpośrednich nie nadesłały nam Niemcy. Nie wyobrażam sobie, aby Niemcy uczynili propozycje pokojowe. Nie możemy wdawać się w żadną propozycję pokojową, chyba, iż stanie się to zgodnie ze zobowiązaniami, uczynionymi względem sprzymierzonych“.

Zapowiedź mowy królewskiej.

BUDAPESZT. „Pesti Hirlap“ pisze: Król bułgarski wypowie 19 września w dniu oddania i odebrania krajów tureckich bardzo ważną mowę. Siedzibą zarządu nowego kraju będzie Karageuz, który ma się nazywać Nowy Adrianopol.

Układ turecko-bułgarski.

KOPENHAGA, 16 września. „Berlingske Tidende“ donosi z Paryża:

Według artykułu Pichona, Francja w końcu ostatecznie zrozumiała, iż doszedł do skutku układ turecko-bułgarski i przyjmuje fakt ten z rezygnacją.

Ze stosunków grecko-bułgarskich.

ATENY. Są pewne oznaki, że w stosunkach bułgarsko-greckich nastąpiło polepszenie. Słowa Radosławowa, który wyraził nadzieję, że pogłębią się obustronne dobre stosunki, padły w Grecji na bardzo dobry grunt. Wysoka polityczna osobistość wyraziła wobec przedstawiciela „B. Z. am Mittag“ nadzieję, że dla przyszłego rozwoju państw bałkańskich będzie koniecznym, aby doszło do porozumienia między obydwojma państwami bałkańskimi.

Jak „Seli“ wczoraj donosił, wpływowe ateneńskie koła opozycyjne, są zdania ze sprawy bałkańskiej zależą od stanu wojny w Europie, i że dla Grecji tylko polityka neutralności jest wskazana.

Z prasy rumuńskiej.

BUKARESZT. Oficjalne „Indépendance Roumaine“ omawia na naczelnym miejscu układ turecko-bułgarski i powiada:

Sprzymierzeni uznają, że w żadnym razie nie mogą liczyć na pomoc Bułgarii na Gallipoli. Tę część akcji dyplomatycznej na Bałkanie przegrali, należy oczekiwać, jak druga część wypadnie. Król wyjeżdża jurro na tydzień nad Dunaj. Wiadomość ta prostuje wszystkie tendencyjne wieści o ruchach wojsk rumuńskich na granicy, są one w rzeczywistości niczem innym, jak powtarzającymi się co rok ćwiczeniami koncentracyjnymi.

Trzecia angielska pożyczka wojenna.

ZURYCH, 16 września. Jak się dowiaduje z Amsterdamu „Neue Zürcher Zeitung“, angielski sekretarz skarbu mc. Kenna zawiązał już obrady z kierownikami wielkich banków, w sprawie trzeciej angielskiej pożyczki wojennej.

Miljardowa pożyczka.

NOWY-JORK, 16 września. Od prywatnego sprawozdawcy TBW.)

Kampanja przeciw angielsko-francuskiej miliardowej pożyczce, zdaje się, iż opanowała cały kraj. Członkowie angielsko-francuskiej komisji finansowej otrzymują listy z pogrozkami; listy te oddają policji.

NOWY-JORK, 16 września. „Associated Press“ donosi z Waszyngtonu:

Przeciw planowanemu pożyczkom angielsko-francuskim napłynęły do Białego domu protesty telegraficzne ze wszystkich części kraju. Telegram z Michigan opiewa, iż daje się zauważyć silne zaniepokojenie. Zachodziły runy na banki chcące wziąć udział w pożyczce. Tymczasem niema dowodów, iż istnieje zorganizowana opozycja przeciw uchwale kół rządowych.

Kradzież dokumentów.

LONDYN. Podsekretarz stanu w urzędzie spraw zagranicznych lord Robert Cecil powiedział w izbie gmin, że jest prawdą, iż niektóre dokumenty niemieckiej i austriacko-węgierskiej ambasady w Waszyngtonie przeszły w posiadanie rządu angielskiego. Wszystkie mają być ogłoszone.

(Tak więc rząd angielski chwali się kradzieżą dokumentów w Waszyngtonie, przy której pracował bezwzględnie pieniądź angielski).

Zatopiony nurkowiec.

AMSTERDAM. Admiralicja angielska ogłasza: Nieprzyjaciel donosi, że nurkowiec „E. 7“ (kapitan-porucznik Archibald de Cochrane) w Dardanelach zatopiono, i że trzech oficerów i 25 majtków wzięto do niewoli. Ponieważ od 4 września o nurkowiecu tym nie nadeszły żadne wiadomości, doniesienie to uważa się za zgodzające się z prawdą.

Powołanie nowego rocznika we Francji.

CHRYSTYANIA. Jak donosi „Aftenposten“ przedłoży rząd na kilka dni parlamentowi francuskiemu projekt do prawa o powołaniu rocznika 1917. Rocznik 1888 (t. j. urodzeni w r. 1868) mieli już w październiku być puszczeni do domu, lecz rząd wniósł, aby jeszcze dalej ich pod bronią zostawić.

Rozplanowanie ścieżek i dróżyn zaś jest tak umiejętnie, iż można kilkakrotnie przebiegać wzdłuż i wszerz cały ogród, nie natrafiając na tę samą część lub aleję, co daje nam potrzebną różnorodność perspektyw i widoków, zaciekawia i pobudza do dalszego zwiedzania.

W tych dniach nadeszła maszyna do ugniatania zwirowanych dróg w ogrodzie i pracuje już od paru dni.

Ponieważ dużo przy oczyszczaniu dróg z chwastów jest roboty lekkiej a przytem wykonuje się te prace na świeżym powietrzu, zatem należałoby powierzyć oczyszczanie dróżyn większej liczbie ludzi. Naszym zdaniem zarząd miasta winien w danym wypadku skorzystać z okazji i użyć do takich robót pensjonarzy Delegacji N. P. B., a dałoby się to wykonać w ten sposób, że każda dorosła osoba, lub rodzina, pobierająca wsparcia z D. N. P. B., mogłaby być zobowiązana do odrobienia jednego dnia w tygodniu przy oczyszczaniu, pieleniu, czy innych, mniej-więcej lekkich robotach w ogrodach publicznych miejskich. Tym sposobem biedacy, otrzymujący dziś bezzwrotne wsparcia, nie byłiby upokorzeni jałmużną, zarząd zaś miasta miałby robotników, z których lwia część prawdopodobnie z pewnym zadowoleniem oddałaby się pracy na świe-

Obwieszczenie.

W niedzielę 12 września, rozpoczęło się wydawanie paszportów przy ul. Widzewskiej nr. 3 i Aleksandrowskiej nr. 47 u Reitera. Na ostatnim miejscu otrzymują wszystkie te osoby swe paszporty, które fotografowane były przy ul. Aleksandrowskiej 107 jako rezerwa z ulicy Aleksandrowskiej 117.

W niedzielę, 12 września będą wydawane paszporty tym osobom, których nazwiska rozpoczynają się literą:

w niedzielę	19	R,
w poniedziałek	20	S,
w wtorek	21	T, U, V,
w środę	22	W, Z, Ż.

Każdy paszport kosztuje 50 fen., 30 kop. Uprasza się uważać na stemple i podpis w paszporcie.

Łódź, dnia 11 września 1915 r.
v. Oppen.

Obwieszczenie.

W poniedziałek, 13 września zaczyna się wydawanie paszportów przy ul. Przędzalnianej nr. 64 i przy ul. Długiej nr. 29.

W tym dniu otrzymają wszystkie te osoby swe paszporty, których nazwiska rozpoczynają się literą:

w niedzielę	19	N, O, P, Q,
w poniedziałek	20	R,
w wtorek	21	S,
w środę	22	T, U, V,
w czwartek	23	W, Z, Ż.

Każdy paszport kosztuje 50 fen., 30 kop. Uprasza się uważać na stemple i podpis w paszporcie.

Łódź, dnia 11 września 1915 r.
v. Oppen.

Obwieszczenie.

Oddział prawniczy przy Cesarso Niemieckim Prezydium Policji (Abt. III) znajduje się obecnie w rosyjskim banku państwowym róg ulic Promenada i Benedykta.

Komponentów przyjmuje się jak dotychczas, tylko przed południem od godz. 11 do 1.
Łódź, dnia 17-go września 1915 r.
Cesarso Niemiecki Prezydent Policji.
w. z. Maciaszek.

Obwieszczenie.

Cesarso Niemiecka Prokuratorja znajduje się obecnie w dawniejszym rosyjskim banku państwowym róg ulic Promenada i Benedykta.

Komponentów przyjmuje się tylko przed południem od 11-ej do 1-jej.
Łódź, dnia 17 września 1915 r.
Cesarso Niemiecki Prokurator
Maciaszek.

Obwieszczenie

Magistrat m. Łodzi podaje do wiadomości, że wszelkie roboty budowlane wykonywane na rachunek Magistratu, oddawane będą drogą współzawodnictwa.

Ubiegający się o robotę winni składać do Delegacji Budowlanej za pokwitowaniem oferty w kopertach zabezpieczowanych.

Wiadomości o projektowanych do wykonania robotach, ogłaszane będą przez prasę miejscową, oraz na tablicy, na ten cel wywieszzonej przy Delegacji Budowlanej. Informacji o robotach udzielać będą kierownik działu budowlanego względnie członkowie Delegacji budowlanej we wtorki o godz. 3 — 6 po poł.

Łódź, dnia 16-go września 1915 r.
Magistrat.
Delegacja Budowlana.
Schopen.

Kalendarzyk.

DZIS: † Such. d. Józefa.
JUTRO: N. Serca N. M. P.

Wschód słońca o godz. 5 m. 35.
Zachód „ „ „ 6 „ 14.

TEATR POLSKI Dział o godz. 6 i pół w. Pod Kolumną Zygmunta. W Niedzielę o godz. 3-iej po poł. „Kościusko pod Racławicami“ wieczorem o godz. 7-ej Pod Kolumną Zygmunta.

TEATR TALJA. Dział o godz. 7-ej wiecz. i w Niedzielę o godz. 3 po poł. „Car Paweł“ i w Niedzielę o godz. 6 wieczorem „Belweder“

zem powietrzu. Dziś do takich robót miasto używa ludzi wynajętych, którzy po alejach, trawnikach i zakamarkach ogrodu dźbią cośkolwiek bez żadnego nadzoru i kradną wprost czas. Obserwowaliśmy to przy ul. Mikołajewskiej, gdzie jeden z takich gorliwców, posadzony na trawniku z nożycami do wycinania trawy, zamiast pracować, prowadził najspokojniej pogawędki ze stojącym obok niego znajomym. Rezultat: w przeciągu od godz. drugiej do czwartej, wyciął trawy na przestrzeni około trzech łokci kwadratowych.

Jest to wprost kradzież czasu i groza publicznego, oraz demoralizacja samego robotnika, który przyuczony się do podobnej pracy, będzie w tym guście chciał pracować na chleb i naśl.

Powracając do wspomnianego wyżej ogrodu przy ul. Pańskiej, zastrzeglibyśmy się, aby zarząd miasta nie zapomniał—i przez to nie uszczuplał terenu—ogrodu przez wzniesienie zbytecznych budowli dla służby ogrodowej, co—jak widzimy w ogrodzie przy ul. Mikołajewskiej—bardzo ujemnie odbija się na piękności takiego miejsca, jak również znacznie uszczupliłoby samemu ogrodu.

Cóż bo za korzyść dla publiczności przynieść może rozmieszczona na dość

WYPOŻYCZALNIA Tow. „Wiedza“ ok. warta codziennie od g. 5—8, w niedzielę i święta od g. 10—1.

WYPOŻYCZALNIE Tow. Krzew. Oświaty otwarte są w środę od godz. 4—6, w niedzielę i święta od 1-iej—1-iej.

Kronika miejscowa i sąsiedzka.

Porządek nabożeństw w kościołach łódzkich od 19 do 25 września.

Kościół parafialny św. Stanisława Kostki
19 września o godz. 6 rano Prymarja z wystawieniem Najświętszego Sakramentu
kazanie polskie;
o godz. 8 rano Msza św., kazanie polskie;

o godz. 9 rano Msza św., śpiewana
kazanie niemieckie.
o godz. 10 i pół rano Msza św. dla uczniów;

o godz. 3 i pół po poł. Nieszpory.
od 20 do 25 września: Msze święte o godz. 6, 7 i pół i 9 i pół. Krótkie pacierze wieczorne codziennie od godz. 6-iej i pół.

Kościół parafialny św. Józefa:
19 września o godz. 6 rano Msza św., kazanie polskie;

o godz. 9 rano Msza św., kazanie polskie.

o godz. 10 i pół Msza św. z wystawieniem Najświętszego Sakramentu, kazanie polskie, Różaniec, nabożeństwo, błagalne;

o godzinie 12 Msza św., kazanie polskie;

o godz. 5 i pół po poł. Nieszpory;
od 20 do 25 września: Msza święta o godz. 5 i pół, 8 i 9 i pół.

Kościół paraf. Przemienienia Pańskiego
19 września o godz. 6 i pół rano Prymarja z wystawieniem Najśw. Sakramentu, kazanie polskie;

o godz. 8 i pół Wotywa, kazanie polskie;

o godz. 3 i pół po poł. Nieszpory;
od 20 do 25 września: Msza święta o godz. 6 i pół i 8 i pół.

Kościół parafialny Serca Jezusowego w Radogoszczu:

19 września Nabożeństwo o godz. 11 i pół rano, kazanie polskie;

o godz. 3 i pół po poł. Nieszpory.
Kościół parafialny Wniebowzięcia Najśw. Marii Panny:

Dnia 19 września o godz. 6 rano: Prymarja z wystawieniem Najświętszego Sakramentu, nauka polska;

o godz. 7 i pół: Msza św. cicha i nauka polska;

o godz. 9 Wotywa, nauka;
o godz. 10 i pół: Suma, kazanie polskie;

o godz. 3 i pół Nieszpory.
Od 20 do 25 września o godz. 6 i pół rano: Prymarja z wystawieniem Najświętszego Sakramentu, Msza św. o 7 i pół, 8 i pół i o 9; pacierze przy wystawieniu Najświętszego Sakramentu o godz. 5 i pół.

Kościół parafialny św. Krzyża:

Dnia 19 września o godz. 6 rano: Prymarja z wystawieniem Najświętszego Sakramentu, poczem kazanie;

o godz. 8 i pół: Msza św. dla wojska;

o godz. 9 i pół Msza św. śpiewana, kazanie niemieckie;

o godz. 10 i pół: Suma, w czasie Sumy kazanie polskie.

obszernym placu mleczarni, szpecąc najpiękniejsze prawie miejsce w ogrodzie Mikołajewskim? Kto pragnie coś wypić lub zjeść, dostanie wszystkiego pod dostatkiem w obficie i gęsto rozmieszczonych przy okolicznych ulicach zakładach jadłodajnych, cukierniach, mleczarniach. Zatem podobne zakłady w samym ogrodzie powinny być jaknajmniej tolerowane i—jeśli już okaza się koniecznymi—winny być budowane na jaknajszczęśliwszym terenie i bezwarunkowo bez mieszkań prywatnych.

Tak samo ogrodnicy i wszelka służba ogrodowa, z wyjątkiem chyba dozorców i inspektorów i cieplarni, winna mieszkać poza parkiem.

W ogrodzie rozmieszczone już sporą ilość maszyn i wygodnych ławek dla wypoczynku i dlatego pożądanym byłoby, aby Łodzianie jaknajprędzej „zwiedzili“ ten piękny już zakątek i—zamiast wsiadywać bezczynnie w dusznych mieszkaniach—korzystali z jesiennych dni „babiego lata“ i pięknej ciepłej pogody na świeżym powietrzu.

Łodzianin.

Z chwili.

Piękną bardzo myślą było założenie dla mieszkańców miasta ogrodu przy kole Kaliskiej. W tych dniach mieliśmy sposobność obejrzeć bliżej całą, prawie im ponurą wprost rozmiarem, przestrzeń i podziwiać mrowczą pracę około urzędnia tego parku.

Jakkolwiek ogród do dziś dnia jest jeszcze w stadium dokonywania najgrubszych robót, gdyż potrzeba wiele wiozić pracy, aby doprowadzić do ładu ścieżki i aleje drogi i trawniki, a głównie dopełnić nasadzenia drzew alejowych i soliterów, jednakże to, co w naszych krwawych i głodnych czasach—już zrobiono, przynosi chlubą zarządowi, który notabene walczyć wciąż musi z brakiem rąk do pracy i funduszy na wykonanie dalszych robót.

Rozmiary parku są tak wielkie, że potrzeba półtorej godziny czasu, aby obejść jego granice, zatem pomieścić on może co najmniej 15,000 osób bez zbytejnego przeludnienia i stanowi dla tego prawdziwie piękny i rozkoszny kątek dla tych, którzy spokoju i świeżego powietrza łakną.

nozę, syna najstarszego skrupowali tak, że odniósł on od więzów dotkliwie okaleczenie obu rąk, a 3 letnie dziecko, za to, że krzychało w czasie napadu, jeden z rabusiów rzucił o ziemię tak silnie, iż na raz straciło przytomność.

Dokonawszy rabunku bandyci zniknęli w ciemnościach nocy.

Rzgów.

We wsi Grobiela spaliła się stodoła gospodarza Marciniaka, napełniona zbożem. Szkoda wynosi około 1000 marek.

Łask.

We wsi Grabin'e gm. Pruszków skradziono gospodarzowi Janowi Jeskemu 3 konie wartości 4000 marek.

Z ostatniej chwili.

Urzędowy komunikat austriacki.

WIENIĘ, 17-go września.

Z widowni rosyjskiej.

Rosjanie usiłowali udaremnić skutek naszego natarcia flankowego na północnym wschodzie, o którym doniesiono wczoraj, przez przeciwnarciarce. Pobiło ich. Ogień artylerji naszej zniszczył przytem nieprzyjacielski samochód opancerzony. Z 3 oficerów załogi 2 zabito, 1 nie-rannego wzięto do niewoli. Z żołnierzy padli wszyscy na placu boju, z wyjątkiem jednego szofera, który również dostał się do niewoli. Zresztą w Galicji wschodniej i na linii Ikwy, walki zmalały znacznie. Położenie jest zupełnie niezmiennione.

Ze względu na niemożliwość osiągnięcia na przestrzeni tej sukcesu, przystąpił wróg do tym gwałtowniejszych natarć na nasze siły zbrojne na wołyńskim obszarze fortecznym. Rozgorzałe tutaj wczoraj walki toczą się jeszcze. Nad Szczarą nic nowego.

Z widowni włoskiej.

Na froncie tyrolskim toczyły się wczoraj w wielu miejscach walki artyleryjskie. Po południu wzmógł się ogień wroga na płaskowzgórza Lafraun i Wilgereuth. Dziś po północy, natarł silny oddział piechoty włoskiej na Monte Coston na stanowiska nasze na północy od tej góry granicznej. Natarcia te odparto z pokaźnymi stratami dla napastników.

Na karyntyjskim obszarze granicznym, rozwija artylerja wroga żywą czynność, szczególnie przeciw Tarwisowi. Miejscowość tę, a szczególnie szpital tamtejszy, ostrzeliwano ze stanowisk za przełęczą graniczną Soudogna z dział daleko niosących.

Na froncie na Pobrzużu, przystąpił wróg znów do natarcia w obrębie Flitschu. Odparto kilka natarć Włochów. Bitew nie zakończono jeszcze.

Dalej w dół Szczy do gorycyjskiego przyczółka mostowego włączanie, panował względny spokój. Kilka miejscowości na południu od Gören i północno-zachodni kraniec płaskowzgórza Doberdo, podlegały żywemu ostrzeliwaniu z dział nieprzyjacielskich. Na zachodzie od San Martino, udaremniiono, jak zwykle, usiłowania Włochów przybliżenia się.

Zastępca szefa sztabu generalnego
Hoefler, marszałek polny porucznik

Komunikat rosyjski.

PETERSBURG, 15 września. Sztab generalny rosyjski ogłasza:

Na północ-zachód od Dźwińska nieprzyjaciel rozwinął gwałtowny ogień artyleryjski w okolicy drogi Illuxt-Elowka. Na południo-zachód od Dźwińska nieprzyjaciel bezskutecznie atakował i to między jeziorami Oville i Weikuze i między drogą do Dźwińska i folwarkiem Samawy.

Od Dawgieliszek i Meweryszek na północ-wschód od Święcian wypędziliśmy Niemców.

Przy przejściach przez Wilję w okolicy kolei warszawskiej nieprzyjaciel został odrzucony. Ożywione ułtarzki miejscowe toczyły się w okolicy wsi Zinki na wschód od Skidla w okolicy kolei Wołkowyski—Lida.

Nad górnym biegiem Niemna nieprzyjaciel kilkakrotnie przeszedł do ataku. Na północ od miejscowości Mosty nieprzyjaciel odpuścił posterunki nasze poza rzekę Selnia. Na wschód zład odparto zostały zacięte ataki niemieckie.

Nad drogą z Berezki Kartuskiej do Sieniawki awangardy nieprzyjacielskie dotarły do Grywba. Między Jasiołdą i Piną rozwijają się walki na północ-zachód i na zachód od Pińska pod wsiami Motoł, Nowosice i Potapowiczki.

Na wschód od Kowla i nad rzeką Stochadem ujęliśmy przy zacięciu wsi Hulewicze i Rudka Niżyńska po zaciętych oporze 2 oficerów i 74 żołnierzy i zdobyliśmy 4 karabiny maszynowe. Nieprzyjaciel, którego front na południe od Prypeci odrzucony został na zachód, w rozmaitych miejscach podejmuje kontrataki znacznymi siłami i stawia zacięty opór.

Przy zdobyciu stanowisk nieprzyjacielskich Korabliszczki i Pogorzelce na północ-wschód od Dubna zdobyliśmy 7 karabinów maszynowych, 1 działo, 57 oficerów, 2593 żołnierzy. W następnym kontr-ataku wojska nasze zostały odrzucone.

W walce w okolicy Gładkiej i Worobówki na północny-zachód od Tarnopola ujęliśmy 5 oficerów i 547 żołnierzy i zdobyliśmy dwa karabiny maszynowe. Wieś Wrobiówka i lasów na północ od wsi zmieniają posiadacza. Nad Strypą na południe-zachód od Tarnopola zdobyliśmy w energicznym ataku wieś Bieniawę. Nieprzyjaciel uciekł na drugi brzeg rzeki, ponosząc ciężkie straty.

Zacięta walka wywiązała się nad Strypą na zachód od Trembowli w okolicy lasu pod Burkanowem i wsi Złotniki. Ku wieczorowi wojska nasze przełamały nieprzyjacielskie przeszkody drutowe, i wyrzuciły nieprzyjaciela w ataku na bagnety z jego rowów strzeleckich, zajęły wieś i las i przeszły na tyłach nieprzyjaciela na drugi brzeg Strypy. Ujęliśmy tu więcej niż 1500 jeńców.

Teatr i muzyka.

Teatr Polski.
Cegielniana 63.

Dziś ukaże się w teatrze Polskim po raz pierwszy głośny dramat narodowy w 6-ciu obrazach A. Urbańskiego p. t. „Pod kolumną Zygmunta”.

Jutro odbędzie się dwa widowiska: o 3-iej po południu odegranym będzie „Kościuszkę pod Racławicami”, — o 7-iej zaś wiecz. powtórzoną będzie dzisiejsza premiera „Pod kolumną Zygmunta”.

Teatr „Thalja” (Dzielnia 18).

Dziś o godz. 7 wiecz. i jutro o godz. 3 po poł. „Car Pawe 1” po cenach znizowanych. Jutro

„Belweder”

czyli „Noc listopadowa 1830 roku” dramat narodowy w 5 aktach Bolesławicza, na benefis utalentowanej i cieszącej się wielką sympatią publiczności i uznaniem prasy za rozliczne i udatne kreacje sceniczne, artystki „Zjednoczonych” Janiny Wisnowskiej; wieczór ten zapowiada się nadzwyczajnie, tak pod względem artystycznym jak i kasowym.

Rzecz dzieje się w Belwederze, w ówczesnej rezydencji wielkiego księcia Konstantego (p. Szarkowski), który jest osiã sztuki.

Przed widzami przesuwają się postacie historyczne, jak: ks. Łowicka (p. Wisnowska), ks. Drucki-Lubecki (p. Tadwin), Gendre, Wysocki, a nareszcie tragiczna postać Łukasiewskiego, który więziony przez Konstantego zostaje w sławną noc listopadową wypuszczony po to tylko, aby być przez uciekającego Konstantego uprowadzonym do Rosji, lecz w Belwederze jeszcze ginie od kuli własnego czwartaka, który chce tym sposobem zakończyć męki i sromotę ukochanego majora.

Charakterystyczna postać Konstantego, jego otoczenie, dzielne typy „czwartaków” i rozwijające się na tem tle wypadki listopadowe 1830 roku składają się na całość ciekawą.

Niewątpliwie więc benefis utalentowanej artystki p. Janiny Wisnowskiej wypadnie świetnie pod każdym względem, gdyż artyści Zjednoczeni pod wodzą A. Szarkowskiego dokładają wszelkich starań, by sztuka wykonana była jak najlepiej.

„Stary Mąż”.

We wtorek dnia 21 września w teatrze Polskim Tow. dramatyczne im. J. Korzeniowskiego wystawia komedję „Stary Mąż” pod reżyserją p. Jana Andrzejewskiego.

Temat do tej komedji J. Korzeniowski zaczerpnął z dziejów Królestwa Kongresowego i naturalnie pod rosyjskimi rządami utwór ten był niecenzuralny.

Tow. miłośników sceny oddawna już bardzo starannie opracowało tę komedję i na propozycję proboszczów konstantynowskich: ks. magistra Giebartowskiego i pastora Szmidta, stojących na czele konstantynowskiego Kom. niesienia pom. biednym chętnie zaofiarowało się dać dwa przedstawienia na ten szlachetny cel, mianowicie: we wtorek 21 września odegrają komedję Korzeniow-

skiego „Stary Mąż” a 28 września Kiedrzyńskiego „Grę serc”.

Pamiętne są ciężkie chwile, jakie Konstantynów przeżywał w czasie oblężenia Łodzi w listopadzie u. r., to też i dotkniętych działaniami wojennymi jest tam wielka ilość i prędko pomoc jest niezbędna.

Istnieje uzasadniona nadzieja, że publiczność łódzka, chętna zawsze do poparcia szlachetnych usiłowań, poprze to przedstawienie i we wtorek zapelni teatr Polski, dając tem dowód, że nie są jej obojętne troski sąsiadów.

Bilety są już do nabycia w księgarniach Gebethnera i Wolfa i Fiszerera.

Odczyt Henryka Zimmermanna.

Jak było do przewidzenia, odczyt znanego literata niemieckiego p. H. Zimmermanna wzbudził wielkie zainteresowanie. Indywidualne i najnowsze poglądy prelegenta na tak ciekawy temat jak „Optymizm i pesymizm”, w którym to odczytce dowiemy się „Czy warto żyć?”, każą przypuszczać, że sala odczytowa zapelni się po brzegi.

Utalentowany prelegent znany jest ze swoich poprzednich odczytów, które wygłaszał w Akademickim Towarzystwie Literackim w Berlinie oraz w „Berliner Künstlerhaus”, jak również u nas o Gerhardzie Hauptmanie, „Sztuka i publiczność” i t. d.

Odczyty powyższe cieszyły się zwykle zasłużonym powodzeniem, gdyż p. Zimmermann wygłasza je z wielką swadą oratorską, oraz głęboką znajomością przedmiotu.

Niewielką ilość pozostałych biletów nabywać można w składzie instrumentów muzycznych Friedberga i Kotza ul. Piotrkowska 90, oraz w księgarni i czytelnicy Alfreda Straucha ul. Dzielnia 16.

„Luna”.

Pomimo pewnego zastoju w kinematografji, „Luna” stale trzyma się na wysokości zadania i wystawia interesujące obrazy.

Obecnie cieszy się powodzeniem dramat współczesny w 6-ciu aktach p. t. „Naga” ze słynną królową kinematografji, premjowaną pięknością, Lidją Borell w głównej roli.

Obraz powyższy zupełnie słusnie gromadzi w „Lunie” tłumy publiczności, gdyż jest ze wszecch miar ciekawy!

Zawiadomienie.

od dnia 15 września w szkole kroju i szycia otwarty zostaje trzy miesięczny kurs nauki kroju i szycia za opłatą czterech Mr. miesięcznie po skończonym kursie uczenie otrzymują patenty. Zapisy od 10 do 2 po południu w szkole kroju i szycia Apolonji Kopydłowskiej, ul. Piotrkowska 154.

Wina

najkorzystniej kupować w składzie win przy ul. Rzgowskiej № 13.

Fotografie

3 szt.—1 Marka, szybko i dobrze wykonanie. Spacerowa 29 w oficynie na prawo od godz 3 i pół do 6 pp.

Oświetlenie Elektryczne, motory, lampki, żyrandole, materiały instalacyjne oraz reparacje.

Łódź, S. Rutkowski i Ska Zielona 1.

Egzaminy wstępne w II gimnazjum polskiem męzkim

im. M. WITANOWSKIEGO

(Placowa № 13)

rozpoczną się dnia 23 września o godz. 9 rano. Początek lekcji 27 września. Uczniowie b. szkół rządowych są przyzmiowani bez egzaminów. Ulgi w opłacie wpisu.

Dyrektor gimnazjum
S. BRZOZOWSKI.

Ażeby uprzystępnąć pomoc lekarską i mniej zamożnej publiczności,

Centralna Klinika Dentystyczna A. ŻADIEWICZA

przy ul. Piotrkowskiej 86, III piętro

otworzyła oddział dla wykonania tanich robót.

Rwanie zęba 10 kop. plombowanie od 45 kop. Otwarta bez przerwy od g. 10 — 6 po p.

Zarząd Związku Felczerów

Uprasza członków swoich jak również i nienależących pp. Felczerów do Związku o liczne przybycie dnia 19-go t. j. jutro w Niedziele o 4 g. p. do Lokalu Związku Konstantynowska 5 w sprawie oficjalnej.

OGŁOSZENIA DROBNE:

A. A. Kupuje kwity lombardowe i maszynny do szycia Brzeziska 10 m. 9. 793

A kuszerka przyjmuje chore, udziela porad, biednym ustępstwo. Dyskrecja. Piotrkowska № 228-25. 483

Dzielnia z niemieckim, znająca kuchnię polską. Główna 17 m. 2. 794

Do wynajęcia dwa pokoje frontowe łącznie z osobnym wejściem Mikołajowska 31 stróż wstaże. 791

Furgon Rzeźniczy karotkowy i bryczka w dobrym stanie do sprzedania Wiadomość w Adm. Gazety Łódzkiej. 795

Nowo utworzony skład drzewa i węgla. Niebysza okazja. Drzewo dębowe rąbane suche po 1 Mr. 10 fen. za rud Rokicińska № 18. 781

Pierwszorządny chrześcijański bazar gorselów „Renoma” poleca gotowe i obstalunkowe gotosy z dobrotowych drel'szkowych i jedwabnych satenek, atlasów, batystów, brekatów. Ceny danijsze. Ul. Główna 17. 756

Piszę na maszynach różnych systemów po niemiecku i po polsku; znam stenografię, poszukuję posady. Łaskawe oferty sub. „Mieszynistka” proszę składać w Eksp. niniejszej Gazety.

Na ul. Zgierskiej zależono paszport na imię Stanisława Piątkowskiego; jest do odebrania w biurze paszportowym w gmachu magistratu.

Rozpowszechnianie dozwolone przez niemiecką władzę cenzuralną.

Nastroj.

Zaszumiły zwiędłe liście...
 Płacze przeszłość — wina...
 Obnażone suche kiście
 Wichler życia zgina...
 Żywie drzewol
 Zwarte moce
 W tchnieniu wnętrznem trwania.
 Wieści tworzą — jasne noce
 — Dar samopoznania.

Żydówka.

Z prasy polskiej.

W „Kurjerze Płockim“ czytamy:
Brak sądów.

„Wobec położenia, w jakim znajduje się Królestwo Polskie okupowane przez wojska niemieckie i wobec niemożności określenia czasu, jak długo stan taki trwać może, interesy ludności wymagają czasowych, a jednak zastosowanych do potrzeb miejscowych urzędzeń. Do najpilniejszych domagających się załatwienia wymagań życia, należą sądy, regulujące wzajemne stosunki obywateli i zapewniające bezpieczeństwo ogółu przed wyrykami jednostek.

Nie potrzeba chyba dowodzić, że instytucje, mające wymierzać sprawiedliwość do których z całym zaufaniem mają zwracać się obywatele, muszą być oparte na głębokim rozumieniu obyczajów i charakteru ludności, której mają służyć, aż do najdrobniejszych szczegółów życia wszystkich sfer obywateli, wszystkich żywiołów miejscowych. Zasadę taką uznać musiał nawet rząd rosyjski, sankcjonując w całej Polsce Kongresowej dwa typy instytucji sądowych z wyboru mianowicie: Sądów gminnych i trybunałów handlowych w wielkich centrach Kraju. Sądy te oparte na wolnym wyborze sędziów-współobywateli, doskonale wywiązały się z swoich zadań, czego o typie urzędniczym byłego sądu okręgowego żadną miarą powiedzieć nie można.

W tej chwili stoimy wobec koniecznej potrzeby utworzenia trybunału miejscowego któryby objął wszystkie sprawy, wychodzące po za kompetencję sądów wiejskich i specjalnie handlowych. A spraw takich następuje bardzo wiele, jako to: śledztwa kryminalne, umowy i zabezpieczenia hipoteczne, egzekucywa należności i t. d.

Dzieło utworzenia instytucji sprawiedliwości leży na sumieniu korporacji prawniczej, która jest dosyć liczną i wśród której posiadamy ludzi wykształconych, wytrawnych i zasługujących na zupełne zaufanie ogółu. Do nich więc kierujemy to wezwania, sądząc, że czas już najwyższy zająć się tym energicznie. Ze strony władz niemieckich nie spotka społeczeństwo nasze, prawdopodobnie, żadnych trudności i przeszkód, przeciwnie nawet, spodziewać się możemy tylko uznania i akceptacji.

W. S.

Z ziem polskich.

Z Warszawy.

(a) Na rzecz powszechnego nauczania artyści teatru „Rozmaitości“ dali „Wesele“ Wyspiańskiego. Dochód z naddatkami wyniósł 1425 rb. 47 kop.

W ciągu ostatnich dni ulicami Warszawy przeciągały partje jeńców rosyjskich wraz z „telegami“ z „arabami“ i „kibitkami“ obozowymi.

Tłumy robotników, zmuszone bezrobociem, zgłaszają się do niemieckiego centralnego biura pośrednictwa pracy (ul. Wspólna 31), dla emigracji zarobkowej.

(r) Jak donosi „Warschauer Ztg.“ odbyła się narada przedstawicieli warszawskiego przemysłu tytoniowego z niemieckim zarządem cywilnym, na której debatowano nad sposobami i możliwościami dalszej produkcji wyrobów tytoniowych wobec tego, że Warszawa i gubernja warszawska wyłączono zostały z ogólnego przepisu o monopolu tytoniowym.

W warszawskim przemyśle tytoniowym pracowało 1.600 robotników; rząd rosyjski w 1914 roku otrzymał 3.807.057 rb. z akcyzy.

Błonie.

(l) W ubiegły wtorek utworzona została tutaj milicja obywatelska. Komendantura z Sochańcowa została przeniesiona do Błonia.

Produkty spożywcze są tu bardzo drogie. Odczuwa się brak chleba. Strucek fantowy kosztuje 60 kop. Funt mięsa — 60 kop.

Miasteczko mało ucierpiało od operacji wojennych.

Sprzet zboża odbywa się pod nadzorem władz miejscowych.

Z Płocka.

Wakacje w seminarjum.

Ponieważ w zwykłym czasie alumnii seminarjum duchownego nie mogli wyjechać do rodzinnych miejscowości na wakacje, więc wykłady w seminarjum w Płocku prowadzone były przez lipiec i sierpień do 8 września. Obecnie dopiero rozpoczęły się dla seminarzystów wakacje, które trwać będą do 16 października.

( ) Na stanowisko burmistrza m. Płocka został powołany nadporucznik Wartze.

Burmistrz wydał obwieszczenie z nakazem wpłacenia zaległych podatków z roku 1914 do kasy miejskiej do dnia 20 września pod groźbą kary w wysokości 10 proc. i egzekucji.

Łowicz.

(l) Magistrat miejscowy zaprowadził od przewożonych towarów opłatę 2 proc.

Kielce.

Celem zabezpieczenia ubogiej ludności od nadmiernego wyzysku Zarząd miasta przy pomocy obywateli miasta organizuje w Kielcach komitet aprowizacyjny, złożony z kilku członków oficjalnych a ludzie dobrej woli przyobiecali przyjść z pomocą realną, natury handlowej, przez powołanie do życia komisji zakupów z magazynami i sklepami w mieście i na przedmieściach. Komisja ta dostarczać będzie artykułów spożywczych po zredukowanych cenach. W sprawie tej toczyły się nader ożywione dyskusje, chodzi bowiem o jaknajwiększe zgromadzenie kapitału aprowizacyjnego i rozwinięcie jaknajobszerniejszej akcji zakupu prowizji.

Jest nadzieja, że komitet o którym mowa, niebawem rozpocznie swoją działalność i przez to uchyli od biedaków niebezpieczeństwo.

Właściciele realności w Kielcach wnieśli do magistratu obszerny memoriał, dotyczący płacenia zaległych podatków i różnych opłat miejskich. W memoriale swoim przedstawiają stosunki mieszkaniowe, jakie zapanowały w mieście naszym wskutek znanych wydarzeń wojennych, dowodzą także, że z powodu ewakuacji i ogólnej katastrofy ekonomicznej, ludność kielecka ogromnie zubożała, a przez to znacznie ograniczyła swoje wymagania mieszkaniowe a najgłówniejsza, że większość lokatorów wcale nie płaci komornego i skarżyć ich o to nie można. Właściciele domów upraszają Radę miejską o względy i przerwę wściąganiu tych należności drogą przymusową.

Przed kilku dniami zwiedzał Kielce arcyksiążę Karol Franciszek Józef, następca tronu austriackiego. Witali go w pałacu gubernatorskim w imieniu deputacji Rady miejskiej: prezydent Kozłowicz, a następnie Jego Ekscelencja ksiądz biskup Łosiński, mecenas Markowski i adwokat Frejzinger. Miasto przybrane było w różne kolorowe flagi i zielenie.

Uczelnia tutajże już otwierają podwoje dla młodzieży polskiej. W ubiegłym tygodniu po solennych nabożeństwach i przemowach księży i nauczycieli, rozpoczęły się wykłady na 2 kl. pensjach p. Znojblewiczowej i p. Krzyżanowskiej. Otwartą została także i szkoła Handlowa żeńska, a z 20-tu szkółek początkowych, jak dotąd, jest tylko 5 czynnych. Na otwarcie reszty szkółek podobno brak pieniędzy. Uczelnia Handlowa żeńska i szkoła techniczna inż. p. Konstorskiego, otworzone będą dopiero w końcu b. m.

Rodzice i opiekunowie uskarżają się na zbyt wygórowane wpisy szkoły Handl. żeńskiej, bo przy obecnych ciężkich warunkach 150 rb. rocznie nie każdy płacić może. Wpis taki wnosić muszą uczniowie, począwszy od klasy V do VII włącznie.

Po zgonie ś.p. Albina Kowalczeńskiego, wakującą posadę dyrektora zajmował czasowo prof. Kostuch, człowiek solidny i pracowity, lecz z rozpoczęciem nowego roku szkolnego, stanowisko to obejmują znany pedagog p. Zygmunt Fankanowski b. dyr. szkoły Handl. Mławskiej. Prezesem Rady opiekuńczej jest p. Bolesław Markowski, mecenas i działacz społeczny, który w każdej sprawie

szerszego znaczenia zawsze wszędzie czynny udział przyjmuje.

W ubiegłą niedzielę w magistracie tu-tejszym odbyło się organizacyjne posiedzenie w sprawie otwarcia spółki aprowizacyjnej. Uchwalono jak najwcześniej zebrać tymczasem fundusze w sumie 40,000 kor., za które kupić będzie można przedewszystkiem kilka wagonów cukru. Do Komitetu aprowizacyjnego zapisuje się b. dużo członków.

Miasto i okolice nasze, które podczas wojny niejednokrotnie były widownią najkrwawszych zapasów i zniszczenia, zubożały ogromnie.

Droższyna artykułów spożywczych wra-sta z dniem każdym.

Świątynia Pańska katedralna, bez względu na wojnę, przyodziewa się w szaty świąteczne. Roboty w niej malarskie i pozłotnicze prowadzą się od roku 1913 do tej pory. Cementarz kościelny zyskał już nowe i szerokie chodniki z płyt kamiennych. Dział malarski prowadzi artysta p. Niziński z Krakowa, uczeń Matejki. Do katedry sprowadzono także przez firmę Porosa w Częstochowie piękne organy pneumatyczne o 30 głosach, pochodzące ze Śląska austriackiego z fabryki w Karniowiu. Kosztują przeszło 8000 rb. Jedno tylko przerobienie chóru, jak mówią, pozostawia wiele do życzenia, gdyż szpeci go balustrada.

Niezadługo ma sjechać do Kielc operetka z Częstochowy, pod dyrekcją Kisielewskiego.

Z Piotrkowa.

(a) Z dniem 20 września w Piotrkowie zostają uruchomione oddziały hipoteczne, gubernjalny i powiatowy.

W CREUZOT.

Sprawozdawca „New York Times“ nad-syła zajmujący opis odwiedzin w fabryce dział Schneidera w Creuzot.

„Powracam właśnie — pisze sprawozdawca — z czterodniowej podróży, jaką odbyłem do „sanktuarjum Francji“, ukrywającego pilnie strzeżoną tajemnicę: do fabryki dział Schneidera w Creuzot, jedynego przedsiębiorstwa, która zbliża się wielkością do Kruppa. Dzień przepędziłem także w arsenale w Bourges, gdzie kształcą się oficerów artylerji francuskiej i gdzie znajduje się warsztat materiałów wybuchowych do szrapneli. Trudniej przyszło dostać od rządu francuskiego pozwolenia na te odwiedziny, niż na jazdę na front. Po raz pierwszy wogóle dopuszczono dziennikarza do fabryki armat. Towarzyszył mi też oficer sztabu.

Od roku 1870 le Creuzot stało się wielką tajemnicą Francji. W wojnach ostatnich wiele państw kupowało armaty w Creuzot, gdyż Schneider obejmował dostawy do wszystkich państw, z wyjątkiem Niemiec i Austrii. Anglja po raz pierwszy używała Creuzota w wojnie przeciw Boerom, lecz wypróbowano je istotnie dopiero w wojnach bałkańskich.

W wojnie dzisiejszej armata Schneidera kalibru 7,5 cm. okazała się jedyną nowością obok 42 cm. moździerzy niemieckich.

Cenzura nie pozwala mi na dokładne daty, lecz mogę powiedzieć, wbrew opinio-nom, obiegającym Paryż, że nowe kolosalne działo artylerji francuskiej ma tylko 37 cm. kalibru. Nowe to działo nazwane „Le vainqueur“, oglądałem dokładnie. Aby wprowadzić pocisk w lufę, trzeba 10 żołnierzy.

Francuskie fabryki rządowe zatrudniają teraz w Creuzot i sześciu różnych filjach tej fabryki, oraz w arsenale, około 45 tysięcy robotników, w „Ecole Pyrotechnique“ w Bourges pracuje 10 tysięcy mężczyzn i 3 tysiące kobiet; w „Etat majeur d'artillerie“, również w Bourges, zatrudnionych jest 5 tysięcy mężczyzn; w le Creuzot 15 tysięcy. W fabrykach tych od początku wojny pracuje się dnem i nocą; maszyn są w ruchu przez 22 godziny na dobę; przez dwie godziny odbywa się ich rewizja i ewentualna naprawa. Wszystkich robotników wzięto do wojska, ale przeznaczono ich do pracy w fabrykach. Otrzymują żołd i prócz tego zapłatę. Przy pracy noszą uniformy. Widać wielu oficerów artylerji; przy wysokich murach stoja posterunki strażnicze z bronią, przed bramami działa — wszystko to nadaje miejscowości wygląd military.

Każdy robotnik przy wejściu do fabryki musi pokazać paszport wojskowy i inne papiery. Działa stoja pod gołym niebem w długich szeregach; dla obrony przeciw Zeppelinom ustawiono osobną baterję. Na drogach, prowadzących do Creuzot, nigdzie niema drogowekazów z nazwami miejscowości, tak samo po wsiach, a to w tym celu, aby oboj musiał pytać się o nazwę wsi, a tem samem aby było ułatwieniem wykrycie szpiegów. Magazyny prochu w Bourges umieszczone są pod ziemią. W fabryce zapałów do szrap-

neli w Bourges znajduje się niezwykle ciężka maszyna, która wkłada materję wybuchową do szrapneli, równocześnie wywierca dziurę do wsadzenia zapału. Znajduje się ona głęboko w ziemi, w izbie z płyt stalowych, tak, że gdyby szrapnel wybuchnął przy ładowaniu, uszkodziłby maszynę, lecz eksplozja nie przeniosłaby się na zewnątrz. Specjalny zegar wskazuje, kiedy pocisk jest naładowany. — Mieszkaninę wybuchową przygotowują w moich oczach stara robotnica z pomocą kilku młodych dziewcząt.

Widziałem też nowe działa 19-milimetrowe, przygotowane dla Włoch, oraz po-ciągi pancerne, również przeznaczone dla sprzymierzeńca włoskiego.

Przejmowano mnie obiadem w klubie; znajduje się tam także teatr i kaplica; w ogrodzie pobudowano boiska tenisowe. W szpitalu dla robotników leżało 600 rannych. Przed odjazdem zwiędziłem też ochronkę dla sierot. Ostatniem wizerzeniem na Creuzot objąłem wspaniałą panoramę tego miejsca, w którym sporządza się narzędzia mordu. Z kominów szedł ku niebu czarny dym...

Rozmaitości.

Noty dyplomatyczne w starożytności.

Kiedy Aleksander Wielki, król macedoński, w roku 335 przed Chr. zwyciężkim pochodem kroczył naprzeciw persom, napotkał w Malej Azji wysłańców króla persów Darjusza, którzy mieli zlecenie wręczyć mu list, piłkę, różgę i puzderko ze złotem. List był następującej treści:

„Darjusz, król królów, spokrewniony z bogami i sam będący bogiem, zzywam Cię i rozkazuję Aleksandrze, mój niewolniku: wracaj do Twych rodziców, mych niewolników i ulóż się do snu na łonie Twej matki. Przesyłam Ci różgę, piłkę i nieco złota. Różga owa ma Ci zaświadczyć, że jesteś jeszcze młodzieniaszkiem i potrzebujesz wychowania, piłka zaś, abyś się mógł bawić z Twymi rówieśnikami, złoto w końcu posyłam Ci w tym celu, abyś miał możność wrócić do Twej ojczyzny. Gdy jednakże rozkazu mego nie usłuchasz, natenczas wyślę mych siepaczy, aby Cię ujęli, a wtenczas nie zostaniesz wychłostany różgą jak zwykli żak, lecz u-krzyżować Cię każe jako buntownika.“

Po trzech dniach odpowiedział Aleksander na list ten, jak następuje:

„Król Aleksander zasyła królowi Darjuszowi swoje pozdrowienie. Jest jednak rzeczą zawstydzającą, że Darjusz, Pan tak potężny, pokrewny bogom, w krótkim przeciągu czasu zostanie nędznym niewolnikiem małego chłopca, któremu na imię Aleksander. Ciągnę bowiem naprzeciw Tobie, nie jako przeciw bogu, lecz jako zwykłemu pyszałkowi. Było to lekkomyślnością z Twej strony, żeś nam pokazał Twe złoto, będziemy bowiem przeciw Tobie tem mężniej walczyć, ażeby złota tego jak najwięcej zdobyć. Jeżeli Cię Darjusz zwycięży, natenczas stanę się po wszech-sławny, ponieważ wówczas odniosę zwycięstwo nad królem nad królami, nad królem z bogami spokrewnionym. Jeżeli natomiast uda by Ci się mieć mnie zwyciężyć, natenczas nie dokonasz dzieła zbyt sławnego, bo miałbyś tylko głupiego żaka. Podarki Twe przyjąłem, jako dobre oznaki, bo różgą wychłostasz Twych barbarzyńców, podczas gdy piłką okazałeś mi, że owdadną całą kulą ziemską.“

W kilka miesięcy później wpadły matka, żona i córka Darjuszowa w ręce zwycięskiego Aleksandra, a król królów, byłby w trzy lata potem szczęśliwym, gdyby się był mógł jako jeniec oddać szlachetnemu macedończykowi; los jego był jednak inny, padł bowiem od zdradzieckiego szyletu.

Ot, jak brzmiały noty w starożytnych czasach.

KLISZE DO
DRUKU

wykonywa

R. BORKENHAGEN
ZAKŁAD FOTOKEMIGRAFICZNY
PIOTRKOWIKA №100 LÓDŹ

POLSCY ARTYŚCI ZJEDNOCZENI.

Teatr Polski

Cegielniana 63.

W Sobotę, 18 Września 1915 r.

o 6 i pół po poł.

Po raz pierwszy w Królestwie Polskiem

Pod Kolumną Zygmunta

Dramat narodowy w 6-ciu obrazach, przez A. Urbańskiego.

W Niedzielę, 19 Września 1915 r.

o 3-ej po południu

Kościusko pod Racławicami

Sztuka historyczna w 7 obrazach, A. W. Lasoty.

o 7-ej wieczorem

Pod kolumną Zygmunta

Dramat narodowy w 6 obrazach, przez A. Urbańskiego.

Bilety do nabycia w Cukierni W-go Gostomskiego (dawniej Rozzkowskiego), w dni zaś widowisk w kasie teatru.

Teatr Thalja

Dzielnia 18.

Bilety wcześniej do nabycia w cukierni Rozzkowskiego, a w dzień przedstawienia w kasie teatru. Artysty Zjednoczeni dyr. A. Szarkowski.

W sobotę d. 18 o g. 7-ej wiecz.

i niedzielę d. 19 o g. 3 p.p.

ceny od 20 Pf. do 2 Marek.

Car Paweł I

Dramat w 5 aktach D. Mereżkowskiego.

W niedzielę d. 19 września o g. 6 wieczorem.

Benefis Janiny WISNOWSKIEJ

„BELWEDER“

czyli „Noc listopadowa 1830 r.“

Dramat narodowy w 5 aktach Bolesławicza.

800 robotników drogowych

zaraz poszukuje

BIURO PRACY, ulica Piotrkowska № 108.

Drzewo opałowe

w większych i mniejszych ilościach ma do odstąpienia

ELEKTROWNIA
Targowa 29.

7-o klasowy Zakład Naukowy

z klasami wstępnymi

Stanisławy RAJSKIEJ

po powrocie przełożonej przeniesiony został na ul. Mikołajewską № 37. Nowy lokal odpowiada wymaganiom higieny. Ogród dla ucznia. Zapis codziennie od 10-2

Lekcje w Szkole Muzycznej Heleny Kijeńskiej

Krótko 9 m. 7.

rozpoczynają się d. 15 b. m.

Klasy fortepianowe w roku bieżącym prowadzić będą prof. Henryk Melcer z Warszawy, T. Mazurkiewicz, H. Kijeńska i Z. Szczepański, J. Szezygierówna z Warszawy, klasy teoretyczne H. Kijeńska. (Zasady i historia muzyki), Mazurkiewicz (harmonia i kontrapunkt), Barabaszowa (Solfeggio i chóry), klasę gry skrzypcowej G. Baumgarten.

OGŁOSZENIE.

Od 1 października poszukiwanem jest mieszkanie, składające się z 10 pokoiów ze wszystkimi przynależnościami, możliwie w śródmieściu lub w jego pobliżu.

Zaofiarowanie pod „mieszkanie“ proszę składać w ekspedycji pisma.

Bardzo ważne!

Kupuję stare sztuczne zęby, czaje i połamane.

Dobre ceny. Ul. Nowo-Cegielniana 10 m. 8, od 9-5 p. p.

Kupuję do 1 października.

Łódzka fabryka korków

M. Brylant i S-ka.

Srednia 2, zawsze na składzie korki do wina, piwa, octu, dla aptekarzy Szpundy do beczek. Obstaunki będą wykonane akuracie. Wywóz dozwolony.

15,000

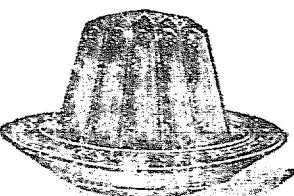
puddów drzewa suchego (sosnowego) jest wagonowo do sprzedania. Wiad. Mikołajewska 95 w kasie kąpielowej od godz. 11 do 12 przep południem.

Ważne dla gospodarzy

Prosięta do 3 miesięcy stare szlachetnej rasy są do sprzedania. Wiad. Mikołajewska № 40 u stróża.

Najlepszy proszek do pieczenia

Cito

zastępuje drożdże

1 paczka wystarczy na 2 f. maki
Dostęp: w składach aptecznych i kolonial.

Zelowanie obuwia

z bardzo trwałego materiału „Ursus“ wykonywa po cennach: damskie Mrk. 2. 80 f. para męskie Mrk. 3. 40 f. para Zakład szewski St. Lapaarty, ul. Piotrkowska 89 i ulica Zgierska 7.

Poszukuje

SALI z oświetleniem

w bliskości centrum ul. Piotrkowskiej na parogodzinny użytek w dni powszednie. Oferty proszę adresować pod „Sala“ Do red. „Gaz. Łódz.“

Dla przygotowania 2-ch uczni do matury realnej potrzebny na wieś

Nauczyciel

doskonały matematyk i przyrodnik oraz Nauczycielka ze znajomością języków nowożytnych i muzyką. Oferty z cur. vitae upraszam składać w biurze ramwajów dojazdowych Pasaż Majera 10 u Wielm. Hofmana.

Maturzyści

przypasabiają do wszystkich szkół. Tworzą, również komplety — opłata 3 r. miesięcznie. Radwańska 19. Godz. 9—12.

Felczer z BUSKA

powrócił przyjmuje z chorobami wenerycznymi i skórными (frykcje i masaże) Aleksandrowska № 37. Kaszyński.

Starszy felczer

D. Glücksman

pracował w ciągu kilku lat w Klinice Drów. Goldmana i Kruszego i w szpitalu Po nańskich, wykonywał operacje chirurgiczne, masaże, zastrzyki podskórne i t. d. Szczepienie ospy tanio mieszka obecnie Cegielniana 12 fr. 11 p.

PA-TY-MA

piersi niemieckie znanej do-broci z fabryki „Georgii“ z handlową Zwiłwerwartung. tkanie rasyjskie, niemieckie, węgierskie, tureckie i Hercegowina. chorka rasyjska oraz gilyz z najlepszej bibulki polana p cenach hurtowych S. Nowiński, Piotrkowska 145, sklep w podwórzu.

Powrócił

Dr. Rosenblatt

spec. chorób uszu, nosa i gardła. Piotrkowska 35.

Dr. B. Chylewski

Nawrot № 13.

Choroby wewnętrzne i Akuszeria od 9—11 i 4—5.

Dr. L. PRYBULSKI

Ulica Południowa № 2.

róg Piotrkowskiej. Telefon № 18-59 Syphilis, choroby skórne, włosów, (kosmetyka lekarska), weneryczna, mocznicy i niemoicy piciowej. Leczenie syphilisu salvarsanem Ehrlich-Hata „606“ — 914 (wśródajnia). Leczenie elektrycznością, elektroliza (usuwanie szpecących włosów) chorób włosów i skóry przy pomocy sztucznego słońca wysokogórskiego (quarzlampe) oświetlenia kanału (retroskopia). Przyjmuje od 8—1 r. od 4—9. Panie od 5—6 p.p. Dla pań oddzielna poczekalnia.

Lekarz — Dentysta

J. Haberfeld

Ś-go Andrzeja № 2, pierwsze piętro rozpoczął na nowo przyjęcia.

Lekarz — Dentysta

P. Żytnicka

Konstantynowska № 9. przyjmuje 9—7.

Lekarz dentysta

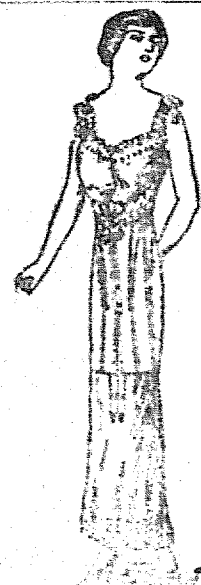
S. BETTE

165 Piotrkowska 165, róg Anny. Rozpoczął na nowo przyjęcia.

Lekarz Dentysta

f. Czlenow

była asyst. lek. D-ty Bette. przyjm. Piotrkowska 200.

Renomowana pracownia gorsetów Anny

Laferskiej

poleca wybór gotowych gorsetów, pasków, biustonoszy i gorseteków

JUVENIL

dla pochylonych dzieci po znacznie zniżonych cenach.

ŁÓDŹ, Konstantynowski 10